

2. Гессен С.И. Основы педагогики: Введение в прикладную философию. – М.: Школа-пресс, 1995. – С. 99-125.
3. Бондаревская Е.В. Теория и практика личностно-ориентированного образования. – Ростов н/Д., 2000. – С. 78-89.
4. Джонсон Девід В. Соціальна психологія. Тренінг міжособистісного тренування. – К.: Академія, 2003. – 287 с.
5. Каган М.С. Музыка в мире искусства /М.С. Каган. – СПб.: Ut, 1996. – 232с.
6. Козир А.В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія] /А.В.Козир. – К.: НПУ імені М.Драгоманова, 2008. – 378 с.
7. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. 4-е изд. – М., 1981. – С. 111-129.
8. Сохор А. Воспитательная роль музыки. – Л.: Музгиз, 1962. - 64 с.
9. Mc Luhan Marshal. The Guttenburg Galaxy. Toronto: University of Toronto Press, 1962. – P. 78-124.

In the article features of formation of information culture of students of faculties of arts of pedagogical universities are considered. The significance of the concept of informology culture, the level of which provides for a significant modification of information flows, is correlated with the new directions of modern humanitarian science, including musical pedagogy with its didactic educational and educational technologies. The competence component of the information culture of students of the faculties of the arts of pedagogical universities is singled out. Generalized specific features of the formation of the information culture of future teachers of musical art. Assimilation of the foundations of artistic and information culture allows us to more fully reveal the essence of artistic and creative activity to the future teacher of musical art, activates the educational process, which facilitates the rapid development of musical and educational material. From this position, the information culture is of particular importance, since the transfer of cumulative social experience from one generation to the next is possible only through its consolidation in sign form, that is, through socially significant information that regulates the activities, behavior and communication of people. From this point of view, the information culture (in a broad sense) can be defined as a special social mechanism for translating meaningful information, that is, as a method of activity aimed at the accumulation, preservation and transfer of ideas, knowledge and material and spiritual values.

Keywords: *formation of information culture, future teachers of musical art, competence component, informational culture.*

УДК 378.78.03

Бі Цзінчен

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО НАВЧАННЯ

Стаття розкриває особливості формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до свідомого саморозвитку в процесі вокально-хорової роботи з учнями. В основу побудови експериментальної методики готовності майбутнього вчителя музики до саморозвитку у процесі вокально-хорової роботи покладено системний, рефлексивно-діяльнісний, творчий, особистісний підходи, що забезпечують цілісність і ефективність вказаного процесу. Розроблена методика формування готовності майбутніх учителів музики до саморозвитку має варіативний і корекційний характер. Передбачено гнучкість освітнього процесу, що відповідає потребам особистості. Важливою умовою формуванню готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку є створення передумов до постійної освіти протягом усього життя. Це передбачає різнобічний інтелектуальний і творчий розвиток студентів, формування у них гнучких якостей, здібностей до професійного саморозвитку.

Ключові слова: *готовність студентів, вокально-хоровий саморозвиток, формування, майбутні вчителі музичного мистецтва, методика.*

Глобалізація культурно-освітніх процесів і створення стратегії динамічного розвитку світової спільноти спрямовується на постійний саморозвиток особистості протягом всього життя. З цієї позиції саморозвиток особистості є вагомим чинником її професіоналізму і безпосередньо пов'язаний з його зростанням. Розкриття власної індивідуальності, виокремлення особистісно значущих сенсів та втілення їх у життя, самовираження майбутнього спеціаліста у професійній діяльності, є необхідною складовою його саморозвитку як професіонала, оскільки потребує активної позиції, наявності особистісно обґрунтованого ставлення до предмету діяльності, вимагає звернення як до внутрішнього, так і до зовнішнього буття і являє собою органічне поєднання вищезазначених аспектів в цілісному акті самореалізації.

Метою статті є розкриття особливостей формування готовності студентів факультетів мистецтв до саморозвитку в процесі вокально-хорового навчання.

У наукових дослідженнях В.Бондаря, Г.Гагаєва, І.Саєва, Н.Левітова, Н.Мойсеюк, П.Підласого, С.Сисоевої, В.Сластьоніна та ін.) окреслено поняття «готовність» як систему психолого-педагогічних і спеціальних компетентностей, що формуються засобами цілеспрямованого та послідовного впливу комплексу форм, методів і технологій навчання та виховання на особистість. Безпосередньо специфічний зміст готовності складають особистісні якості, властивості, утворення й установки, а головною функцією готовності є установка на виконання певних видів діяльності. Тому ми розглядаємо готовність як передумову і, одночасно, умову якісної діяльності за фахом у системі навчання майбутніх учителів музичного мистецтва. Під готовністю до саморозвитку розуміємо результат фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва (мета, зміст, сутність, методи, технології, форми, засоби навчання, способи організації спільної діяльності суб'єктів навчання, тощо), що визначається теорією і практикою освітнього процесу.

У цьому процесі визначальними є емоційно-особистісні показники, що виражаються в особливостях мотиваційної сфери особистості, оцінному ставленні до явищ оточуючого світу, емоційній наповненості внутрішнього світу [1, 149]. Ґрунтовними чинниками цих показників є переконання, інтереси, прагнення, ставлення до професійної діяльності; ідеали, особистісні судження як основа любові до професії. В основу побудови експериментальної методики готовності майбутнього вчителя музики до саморозвитку в процесі вокально-хорового виконавства покладено системний, рефлексивно-діяльнісний, творчий, особистісний підходи, що забезпечують цілісність і ефективність вказаного процесу.

З цієї позиції основними завданнями формувального експерименту виступає: здійснення педагогічного впливу на процеси створення студентами їх власної музично-інтерпретації у процесі вокально-хорової діяльності, формування потреби у самостійній роботі над змістом музичних творів; сприяння розвитку вміння здійснювати самооцінку та рефлексію; створення умов для творчого самовираження: вміння висловлювати особистісні судження, підвищення музичної ерудованості, прояву самостійності, прагнення до самопізнання та потреби у самовиявленні в музично-інтерпретаційній діяльності у процесі вокально-хорової діяльності

У підготовці майбутніх учителів музики важливо використовувати як репродуктивні, так і продуктивні методи навчання та виховання, взаємодія яких створює можливість розкрити індивідуальні особливості студентів. Тому в ході експериментальної роботи передбачалося використання таких методів та прийомів навчання, як вербальні (розповідь, пояснення, коментар, бесіда, групове обговорення, роз'яснення), практичні (вокальний показ, навчальні ігри, технічні вправи), наочні (аудіовізуальні, відеовізуальні, презентації, репродуктивні – демонстрація прийомів художньої, виконавської діяльності), опорно-ілюстративні (здійснення самостійних пошуків можливостей інтерпретації музичних творів), евристичні (відкриття варіативних можливостей тлумачення вокально-хорових текстів,

створення образних характеристик головних тем твору), проблемно-пошукові (організація диспутів, дискусій, використання проектних методів).

Розроблена методика формування готовності майбутніх учителів музики до саморозвитку має варіативний і корекційний характер. Передбачено гнучкість освітнього процесу, що відповідає потребам особистості. Важливою умовою експериментальної роботи є потреба сформувати у молоді передумови до постійної освіти протягом усього життя. Це передбачає різнобічний інтелектуальний і творчий розвиток студентів, формування у них гнучких якостей, здібностей, здатностей до професійного саморозвитку.

У ході формувального експерименту студенти приходять до усвідомлення необхідності процесу професійного саморозвитку, самостійній постановці цілей цього процесу, оволодіння формами, методами і засобами їхнього рішення, побудові індивідуальної стратегії процесу та її реалізації. Удосконалення зазначених методик ґрунтувалось на використанні інтеграційних зв'язків змісту навчальних дисциплін «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Психологія», «Постановка голосу» «Хоровий спів», у якому з урахуванням особливостей мистецької спеціальності акцент зроблено на мотивацію до професійного саморозвитку; модифікації курсу «Методики викладання музики в школі», спрямованого на формування здатності до професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики; педагогічній практиці, завданням якої є самоусвідомлення між «Я реальним» та «Я як майбутній вчитель», науково-дослідній, позааудиторній, самостійній роботі студентів, покликаних забезпечити як особистісний, так і професійний саморозвиток. При здійсненні міжпредметних зв'язків, ми прагнули не тільки до узагальнення, а й диференціації знань студентів.

Визначимо етапи формування здатності до професійного саморозвитку, які дозволили б реалізувати зазначені цілі відповідно до структурних компонентів формування готовності до професійного саморозвитку, а саме: початковий, формувальний, рефлексивний. У рамках цієї статті здійснюємо спробу висвітлити особливості початкового етапу формувального експерименту.

Початковий етап експерименту став етапом професійного самопізнання (студент пізнає себе як майбутнього професіонала), стимуляції мотиваційної установки студентів на процес професійного саморозвитку; порівняння особистісно-професійних якостей з вимогами, що висувуються до студента як до майбутнього вчителя музики.

Для підвищення рівня вмотивованості студентів до саморозвитку в експериментальних групах впроваджувались форми та методи роботи, що ведуть до усвідомлення студентами необхідності самовдосконалення, постановки цілей цього процесу. Цей етап був реалізований через навчальний курс «Пропедевтика», покликаний сприяти усвідомленню майбутніми вчителями музики змісту та організації професійно-педагогічної освіти, значущості педагогічної професії, особистої та професійної самореалізації в педагогічній та мистецькій сферах професійної діяльності. На цьому етапі необхідно було розглянути особливості освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутнього вчителя музики, ознайомити з навчальним планом спеціальності, розкрити уявлення про права та обов'язки студентів; розкрити професійні та особистісні якості й здібності майбутнього вчителя музики, дію самоосвіти, саморозвитку, самореалізації та самовиховання у процесі становлення педагога-професіонала.

Відповідно до зазначеної мети при вивченні курсу ставляться такі завдання: розвиток інтересу студентів до професійно-педагогічної діяльності; усвідомлення її особистої та соціальної значущості на сучасному етапі розвитку суспільства; розвиток у студентів мотивації, адекватної цінностям професійної освіти та мистецької й педагогічної діяльності; активізація процесу особистісно-професійного самопізнання, саморозвитку, самореалізації та самовиховання у ході набуття педагогічної професії у вищому навчальному закладі; формування образу сучасного вчителя музики.

Запропонована лекція «Теоретичні основи проблеми саморозвитку художньо-творчого потенціалу вчителя» дозволила розкрити такі категоріальні поняття, як «професійний саморозвиток», «професіонал», «вчитель музики», «потенціал», «художньо-

творчий потенціал». Важливим поступом в опануванні темою було проведення семінарського заняття, мета якого полягала в прийнятті спільного варіанту визначення досліджуваного поняття «саморозвиток». В основу семінару був покладений один з способів організації діяльності студентів – педагогічна майстерня, що включав: постановку проблеми (мозковий штурм) – об'єднання в групи для вирішення проблем (жеребкування) – індивідуальне висловлювання в групі з даної проблеми, формулювання гіпотези – вибір гіпотези – висування та відстоювання свого варіанта групою [3, 36]. Для ефективності даного методу, важливою умовою є визнання усіх думок, які пропонують студенти, використовуючи безоціночне ставлення. Це є ефективним чинником для формування у студентів активної позиції, створення атмосфери успіху, формування позитивної Я-концепції майбутнього вчителя музики.

Учасникам було запропоновано змінити групи та виконати нове завдання: графічно представити визначення поняття «самореалізація». Кожна з груп представила цікаве зображення, кольорова гама зображень свідчила про те, що в групах панує позитивний настрій у учасників. Обрані: червоний, жовтий, білий, синій кольори за тестом М. Люшера відповідають людям, що добре та впевнено почуваються у товаристві собі подібних, легко вирішують конфліктні ситуації, допитливі, легко пристосовуюся як до людей так і обставин [2, 42].

Наступна лекція «Мотивація саморозвитку майбутніх учителів музики» розкриває сутність мотиваційних процесів, їх вплив на особистість загалом і саморозвиток, зокрема. Важливим аспектом цієї роботи є активізація внутрішніх мотивів студентів. Заплановане семінарське заняття передбачало актуалізацію в студентів позитивних внутрішніх мотивів. Розпочато було заняття з вправи «Відкритий кулак»: група ділиться на пари, де один з учасників стискає руку в кулак, інший намагається зробити так, аби його партнер розігнув пальці. Через дві хвилини учасники міняються ролями, після закінчення учасники діляться своїми враженнями. Ця гра дає студентам усвідомлення того, що зробити щось можна лише тоді, коли ти хочеш це зробити, або є стимули це зробити, а не тому, що хтось тисне на тебе. Зміни мають початися з середини на найнижчому рівні, тобто йти від бажання особистості їх розпочати – від внутрішньої стійкої мотивації. Далі було проведено опитування, під час якого у індивідуальному зверненні до учасників експериментальної групи було задано такі запитання: «У вас у житті є мета?», «Ваша мета пов'язана з професійною діяльністю вчителя музики?», «Ви б хотіли, щоб ваш учень відчував красу мистецтва, як відчуваєте її ви?», «Ви знаєте, на що ви здатні?», «Ви знаєте свої творчі можливості?», «Ви колись замислювались над своїм професійним майбутнім?» та інші. Це експрес-опитування не передбачало розгорнутої відповіді респондентів; відсутність відповіді теж мала значення, тому що запитання були спрямовані на внутрішній світ особистості студента, його самосвідомість, цільові орієнтири, установки, цінності, тобто до тих особистісних характеристик, які вироблені вибірково ставленням самої особистості студента до навколишнього середовища. За допомогою запитань відбувався вплив на мотиваційну сферу респондентів, стимулювання пізнавального інтересу майбутнього вчителя музики, наявності особистісного інтересу до проблеми професійної саморозвитку майбутнього учителя, значущої мети. Далі ми встановлювали та класифікували мотиви студентів стосовно майбутнього процесу професійного саморозвитку. Установка студентів на навчання у вищому навчальному закладі може мати різне мотиваційне забарвлення: домінантно-конструктивне (орієнтація на зміст професійної діяльності, творчість у ній, активність і саморозвиток у професійній сфері) або ситуативно-споживче (залежність від обставин, орієнтація на зовнішні фактори, заробіток тощо).

Для підтримки і стимулювання установки студентів на процес професійного саморозвитку на заняттях використовувався професійно-значущий матеріал і спеціально організовані форми роботи, що дозволили активізувати такі мотиви професійної діяльності: мотиви розуміння призначення професії, орієнтацію на процес (результат) професійної діяльності, мотиви професійного спілкування і самореалізації особистості в професії.

У процесі цієї роботи важливо розвинути у студентів позитивне ставлення до професії вчителя музики в загальноосвітній школі, що ґрунтується на компетентному уявленні про особливості майбутньої професійної діяльності, професійні функції вчителя музики; розвитку умінь професійного цілепокладання, яке відповідає гуманістичній спрямованій стратегії професійної самореалізації майбутнього вчителя музики; активізації потреби у професійно-педагогічному самовдосконаленні та саморозвитку.

Період самопізнання продовжується в період першої педагогічної практики, де студенти набувають свій неоцінений практичний досвід викладання музики. Вивчаючи та аналізуючи досвід роботи вчителя музики, спостерігаючи за його професійно-особистісними якостями, студенти намагаються виявити найхарактерніше в його педагогічній та музичній діяльності, тобто намагаються наповнити змістовно індивідуальну карту суб'єктивного досвіду. Відбір змісту вокально-хорового навчання означає залучення студентів до якомога повнішого охоплення кращих надбань вокально-хорового виконавства. Звернення до якомога повнішого охоплення надбань вокально-хорового мистецтва, та їх системного, упорядкованого й педагогічно доцільного залучення до програм навчання. Цілісність цього процесу передбачає певну зорієнтованість навчальних планів і програм на ті художні напрямки, мистецькі школи, жанрово-стильові підходи, які дають можливість отримати повне, всеохоплююче уявлення щодо розвитку вітчизняної й світової вокально-хорової культури. Художня інформація, відомості, представлені в навчальних планах і програмах мають бути взаємоузгодженими, задля протидії фрагментарності саморозвитку майбутніх учителів музичного мистецтва.

У висновках доцільно зазначити, що результати першого етапу формувального експерименту показали, що формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до саморозвитку у вокально-хоровій діяльності процес складний та довготривалий. Здійснювати його необхідно поетапно, послідовно, постійно зацікавлюючи студентів результатами вокально-хорової діяльності з учнями.

Література

1. Козир А.В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія] / А.В.Козир. – К.: НПУ імені М.Драгоманова, 2008. – 378 с.
2. Туріщева Л. В. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект / Туріщева Л. В. – Х.: Основа, 2006. – 144с.
3. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: [учебное пособие / Селевко Г. К. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
4. Словник-довідник педагогічних та психологічних термінів [за ред. А.І. Кузьмінського]. – Черкаси: ЧДУ ім. Б.Хмельницького, 2002. – 48 с.

Bi Jinchen. Formation of readiness for self-development of the future teacher of music in the process of vocal-choral education.

The article reveals the peculiarities of forming readiness of future teachers of musical art for conscious self-development in the process of vocal-choral work with students. The system, reflexive activity, creative, personal approaches, which ensure the integrity and effectiveness of the specified process, are based on the construction of the experimental methodology of the future teacher's readiness for self-development in the process of vocal-choral work. A methodology has been developed for forming the readiness of future music teachers for self-development, which has a varied and corrective character. The flexibility of the educational process that meets the needs of the individual is provided. An important condition for forming the readiness of future teachers of musical art for self-development is the creation of prerequisites for continuous learning throughout life. This implies the diverse intellectual and creative development of students, the formation of their flexible qualities, abilities for professional self-development.

The results of the first stage of the formative experiment have shown that the formation of readiness of future teachers of musical art for self-development in vocal-choral activity is a

complex and lengthy process. It is necessary to implement it step by step, consistently, constantly interested students in the results of the vocal-choral activity with the students.

Keywords: *students' readiness, vocal-choral self-development, formation, future teachers of musical art, methodology.*

УДК 378.78.08

Ван Кань

ДІАГНОСТИКА ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Стаття розкриває діагностичний етап формування емоційно-образного мислення студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. На констатувальному етапі дослідження, відповідно з розробленими в педагогіці евристичними методами, були розроблені методичні вимоги до створення й використання творчих завдань, які відповідають умовам навчання в класах скрипки. В результаті проведеної роботи були визначені рівні сформованості емоційно-образного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: високий, середній та низький. Проведене діагностування дозволило засвідчити перевагу середнього та низького рівнів сформованості означеного феномена.

Ключові слова: *діагностування, сформованість емоційно-образного мислення, майбутні вчителі музичного мистецтва, рівні сформованості, евристичні методи.*

Сучасна концепція вищої освіти пов'язує хід та результати фахового навчання майбутніх учителів музики з рівнем розвитку їх мислення. На думку науковців, система вищої освіти покликана розвиватись поряд із музичним мисленням і евристичним мисленням, та озброювати майбутніх фахівців методикою евристичного пошуку та творчої роботи з даними. Творче осмислення студентом сутності набутих фахових знань, володіння методологією музичної творчості дозволяє їм набути вмінь свідомого керування процесом генерування нестандартних ідей учнів у майбутній фаховій діяльності. Це обумовлюється практичною необхідністю вчителя музичного мистецтва у загальноосвітній школі використовувати під час музично-естетичного розвитку школярів евристичних методів, які захоплюють учнів цікавим змістом, новими нестандартними способами вирішеннями навчального завдання. Саме від особистості вчителя музики залежить не тільки виховання і навчання дітей, а й розвиток їх творчих здібностей, мистецьких уподобань, тому на вищі навчальні педагогічні заклади покладається особлива відповідальність у підготовці майбутніх учителів музики до евристичного навчання учнів.

Для визначення стану сформованості емоційно-образного мислення майбутніх учителів музики було проведено констатувальний експеримент, який передбачав послідовність і взаємопов'язаність чотирьох етапів дослідження, на кожному з яких розв'язувались поставлені нами завдання, та застосовувались педагогічні методи та прийоми.

Здійснити теоретичний аналіз існуючих у педагогічній освіті підходів і принципів формування емоційно-образного мислення майбутніх учителів музики, інноваційних методик і технологій, документацій (освітні стандарти, навчальні та робочі програми з основного музичного інструменту скрипка) задля визначення наявності питання щодо завдань формування евристичного мислення майбутніх учителів музики у процесі навчання гри на скрипці. Розробити анкети, тести, контрольні роботи, творчі завдання, евристичні питання, а також спланувати проведення евристичної бесіди з майбутніми вчителями музики. З'ясувати сучасний стан розвитку евристичного компонента фахової діяльності вчителів музики загальноосвітньої школи за допомогою евристичної бесіди зі студентами, що пройшли педагогічну практику, а також проведення анкетування. Здійснити діагностування рівнів сформованості евристичного мислення майбутніх учителів музики відповідно до розроблених компонентів, критеріїв, показників.